

Sygn. akt III AUa 1449/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Krystian Serzysko (spr.)
Sędziowie:	SSA Ewa Drzymała SSA Monika Kowalska
Protokolant:	sekr. sądowy Barbara Dudzik

po rozpoznaniu w dniu 10 kwietnia 2013 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **J. W.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.**

o emeryturę

na skutek apelacji wnioskodawcy J. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie Wydziału VIII Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 10 września 2012 r. sygn. akt VIII U 444/12

o d d a l a apelację.

Sygn. akt III AUa 1449/12

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 10 kwietnia 2013 r.

Wyrokiem z dnia 10 września 2012 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił odwołanie J. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 08 marca 2012 r. odmawiającej prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. W. był zatrudniony w (...) w K. od dnia 04.11.1968 r. do dnia 31.10.1971 r. oraz od dnia 02.11.1971 r. do dnia 16.07.1975 r., jako pomocnik w maszynach typograficznych arkuszowych oraz pomocnik-operator w maszynach typo-rolowych. W trakcie zatrudnienia u powyższego pracodawcy, od dnia 04.11.1968 r. do dnia 21.10.1969 r. oraz od dnia 02.11.1971 r. do dnia 16.07.1975 r. wykonywał pracę w warunkach szczególnych. Od dnia 22.10.1969 r. do dnia 14.10.1971 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową. Od dnia 01.06.1995 r. do dnia 30.09.1996 był zatrudniony przez W. J., prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...). Od dnia 16.02.1998 r. do daty

ogłoszenia wyroku jest zatrudniony przez T. H., prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...). Ogólny staż pracy J. W. na dzień 01.01.1999 r. wynosi 27 lat, 2 miesiące i 23 dni okresów składkowych (w tym 14 lat, 8 miesięcy i 2 dni pracy w warunkach szczególnych) oraz 10 dni okresów nieskładkowych. Łącznie 27 lat, 3 miesiące i 3 dni. Skarżący złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym dnia 28.12.2011 r. W dniu złożenia wniosku nie był członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Decyzją z dnia 08.03.2012 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury, ponieważ nie rozwiązał on stosunku pracy i nie wykazał na dzień 01.01.1999 r. co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Sąd zważył, że odwołanie J. W. jest bezzasadne i nie zasługuje na uwzględnienie. Na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31.12.1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz

2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem. Zgodnie z art. 32 cytowanej ustawy ubezpieczonym urodzonym przed dniem 01.01.1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Z przepisów dotychczasowych wynika, że za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Z mocy art. 184 ust. 1 pkt. 1 cytowanej ustawy obowiązują przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.) W rozporządzeniu Rady Ministrów zostały uregulowane warunki wcześniejszego przejścia na emeryturę z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach. I tak zgodnie z § 4 rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,

2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym, co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W myśl § 3 za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany "wymaganym okresem zatrudnienia", uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia. Prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym wobec powyższego nabywa mężczyzna urodzony po dniu 31.12.1948 r., który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, jeśli:

- osiągnął wiek wynoszący 60 lat;
- na dzień 01.01.1999 r. ma co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych;
- na dzień 01.01.1999 r. wykazał co najmniej 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, wymienionych w powyższym wykazie;
- nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył wniosek

o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa;

- rozwiązał stosunek pracy (w przypadku wnioskodawcy będącego pracownikiem).

Wszystkie wymienione warunki muszą być spełnione łącznie, brak choćby jednego z nich powoduje, iż prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym nie powstaje. J. W. udowodnił na dzień wejścia w życie ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tj. na dzień 01.01.1999 r. okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 27 lat, 3 miesiące i 3 dni oraz nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, jednakże od dnia 16.02.1998 r. do chwili obecnej jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę. Wobec nierozwiązania przez odwołującego się stosunku pracy w niniejszej sprawie bezprzedmiotowym były rozważania dotyczące zaliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej od dnia 22.10.1969 r. do dnia 14.10.1971 r. Z tych względów Sąd na podstawie wyżej powołanych przepisów oraz na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. odwołanie, jako bezzasadne oddalił.

Apelację od wyroku złożył J. W. zaskarżając wyrok w całości. Wniósł o zmianę wyroku i przyznanie emerytury w związku z pracą w szczególnych warunkach. Podniósł, że osiągnął 60 lat, nie przystąpił do OFE, posiada ponad 40 letni staż pracy, według jego wyliczeń na dzień 1.01. 1999 r. był zatrudniony w szczególnych warunkach przez 17 lat 1 miesiąc i 10 dni. W czasie zatrudnienia został powołany do zasadniczej służby wojskowej od 22.10.1969 r. do 14.10.1971 r. Po powrocie z wojska był na urlopie i do pracy zgłosił się w obowiązującym terminie – 2 listopada 1971 r. Zgodnie z wyjaśnieniami z Rzeczypospolitej po wyjściu do cywila można przez 30 dni wypoczywać zanim wróci się do firmy, a jeżeli pracownik podczas wykonywania pracy w szczególnych warunkach został powołany do wojska, a potem wróci do dotychczasowej pracy, to czas tej służby zalicza się do okresów pracy w szczególnych warunkach. Jeżeli chodzi o rozwiązanie stosunku pracy przed dniem ustalenia prawa do emerytury, to nie nastąpiło, bo w międzyczasie uległ wypadkowi w pracy i do dnia dzisiejszego (dnia złożenia apelacji) przebywa na zwolnieniu lekarskim.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela rozważania sądu pierwszej instancji i powołane podstawy prawne rozstrzygnięcia. Słusznie sąd zważył, że warunki nabycia prawa do emerytury muszą być spełnione w chwili wydania decyzji przez organ rentowy. W postępowaniu odwoławczym od decyzji organu rentowego sąd ubezpieczeń społecznych ocenia legalność i prawidłowość decyzji według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania. Od tej zasady przyjmuje się w orzecznictwie sądowym, w tym w orzecznictwie Sądu Najwyższego, możliwość wyjątku i bezpośredniego zastosowanie art. 316 § 1 kpc poprzez wydanie wyroku, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. W szczególności dotyczy to sytuacji, kiedy nastąpi spełnienie jednej z przesłanek przysługiwania prawa do świadczenia już po wydaniu zaskarżonej decyzji, a spełnienie tej przesłanki ma charakter oczywisty, nieulegający wątpliwości, a zatem niewymagający badania i oceny najpierw przed organem rentowym, oraz przy spełnianiu wszystkich pozostałych warunków przysługiwania prawa do świadczenia (patrz np.: postanowienie Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2009 r. I UK 292/08 – LEX nr 736716, wyrok SN z 2 sierpnia 2007 r. III UK 25/07 – OSNP 2008/19-20/293). W wyroku Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2012 r. II UK 235/11 (LEX nr 1216853) stwierdzono, że odstępstwo od zasady badania legalności decyzji na dzień jej wydania jest szczególnie uzasadnione w przypadku oceny prawa do świadczenia uzależnionego między innymi od warunku rozwiązania stosunku pracy, np. na podstawie art. 88 ust. 1 ustawy z 1982 r. - Karta Nauczyciela czy art. 184 u.e.r.f.u.s. Jeśli powyższe wymaganie zostanie spełnione po wydaniu decyzji - w trakcie postępowania odwoławczego przed sądem - nie ma przeszkód, aby sąd, stwierdziwszy spełnienie pozostałych przesłanek tego prawa, przyznał świadczenie. Jednak w niniejszym postępowaniu do rozwiązania stosunku pracy nie doszło nawet do dnia wyrokowania przez Sąd Okręgowy, zatem prawidłowo sąd pierwszej instancji nie znalazł podstaw do prowadzenia postępowania dowodowego na okoliczność spełniania przesłanki 15 letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, skoro brak rozwiązania stosunku pracy i tak nie pozwalał na przyznanie emerytury. Do rozwiązania stosunku pracy doszło dopiero po ogłoszeniu wyroku Sądu Okręgowego, a w tej sytuacji

nadal pozostaje przedmiotem sporu wymagany okres pracy w warunkach szczególnych. Tym samym brak podstaw do zastosowania wyjątku, który wyżej opisano. Wobec niespełnienia przesłanki przysługiwania prawa do emerytury wynikającej z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 r. Nr 153 poz. 1227 ze zm.) w postaci nie rozwiązania stosunku pracy zarówno na datę decyzji organu rentowego jak i wyroku sądu pierwszej instancji, a także wobec nie prowadzenia z tego powodu postępowania dowodowego odnoszącego się do pracy w szczególnych warunkach, Sąd Okręgowy prawidłowo oddalił odwołanie. Wnioskodawca winien wobec późniejszego rozwiązania stosunku pracy złożyć nowy wniosek do organu rentowego z powołaniem się na tę okoliczność i wykazać obecnie jedyny brakujący warunek przysługiwania prawa do emerytury w postaci 15 letniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

W niniejszej sprawie ani Sąd Okręgowy ani Apelacyjny nie zajęły się kwestią spełniania przez skarżącego jednanego z warunków przysługiwania prawa do emerytury w postaci wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach, ponieważ nie miał on wpływu na rozstrzygnięcie. Sąd nie mógł też orzec jedynie o spełnieniu przez ubezpieczonego przedmiotowego warunku. Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest organem właściwym do wydawania decyzji ustalającej nabycie przez ubezpieczonego prawa do konkretnego świadczenia z ubezpieczeń społecznych (np. emerytury), a nie rozstrzygającej o spełnieniu poszczególnych warunków do tego świadczenia przez ubezpieczonego. Ustalenie przez organ rentowy uprawnienia do świadczenia z ubezpieczeń społecznych następuje na podstawie decyzji wydawanej w oparciu o art. 83 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i jest możliwe wówczas, gdy ubezpieczony spełni wszystkie warunki wymagane do nabycia prawa. Jeśli ubezpieczony nie spełni któregokolwiek z tych warunków, to wydanie takiej decyzji nie jest możliwe. Wówczas organ rentowy wydaje decyzję odmawiającą ustalenia prawa do świadczenia ubezpieczeniowego (emerytury), z powołaniem się na to, że ubezpieczony nie spełnił wszystkich warunków koniecznych do nabycia prawa. Bezsprzeczne jest, że skarżący na datę wydania decyzji i datę ogłoszenia wyroku sądu pierwszej instancji nie rozwiązał stosunku pracy. Wobec tego nie ulega wątpliwości, że nie spełnił on jednego z warunków ustalenia (nabycia) prawa do emerytury, wymaganego przez art. 184. W tym stanie rzeczy prawo odwołującego się do emerytury nie powstało (art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach) i organ rentowy miał podstawy faktyczne i prawne do wydania decyzji odmownej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2000 r., II UKN 147/00, OSNAPIUS 2002 nr 16, poz. 389). Postępowanie w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych toczące się przed sądem ma na celu przeprowadzenie pełnej, merytorycznej kontroli decyzji wydanej przez organ rentowy w przedmiocie ustalenia prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Z tej przyczyny zasadniczo wyłączone jest stosowanie w takiej sprawie art. 189 k.p.c. (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 1987 r., OSNCP 1988, nr 10, poz. 132 i z dnia 5 lipca 1995 r., OSNCP 1995, nr 24, poz. 299 oraz wyroki z dnia 4 listopada 1971 r., I PR 344/71, OSNCP 1972, nr 5, poz. 89; z dnia 9 stycznia 1986 r. I PRN 107/85, LEX nr 14639; z dnia 23 lutego 1999 r. I PKN 597/98, OSNCP 2000, nr 8, poz. 301). Wyrok ustalający istnienie lub nieistnienie stosunku prawnego lub prawa jest dopuszczalny w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyjątkowo i tylko wówczas, gdy przepis tak stanowi, np. w sprawach o ustalenie istnienia lub nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, obowiązku opłacania składek, zwrotu nienależnego świadczenia. Natomiast regułą jest, że sąd ubezpieczeń społecznych w trybie rozpoznania odwołania od decyzji organu rentowego „przyznaje” konkretne świadczenie lub określa jego wysokość (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2008 r., I UK 267/07, LEX nr 607443). Nie jest zatem dopuszczalne w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wydanie wyroku ustalającego spełnienie przez ubezpieczonego niektórych warunków wymaganych do nabycia prawa do świadczenia lub wyroku warunkowego, przyznającego to świadczenie na przyszłość z chwilą rozwiązania stosunku pracy.

Wobec powyższego na podstawie art. 385 kpc orzeczono jak w sentencji wyroku.